

ÖZ

Yazar :Mehmet Gazi ERGÖREN
Üniversite :Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı :Türkoloji
Tezin Niteliği :Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı :xxxviii+196
Mezuniyet Tarihi :06.06.2012
Tez Danışmanı :Dr. Nurdin USEEV

ESKİ TÜRKÇE METİNLERDE GEÇEN ÖZEL ADLARDAKİ BAZI KELİMELERİN KÜLTÜREL ANALİZİ

Eserde Köktürk harfli yazıtlarda ve Eski Uygurca metinlerde geçen özel adlardaki bazı isim ve sıfatlar taranarak bu ad ve sıfatların kültürel analizi üzerinde çalışıldı. Özellikle bazı sıfatların zamanla isme dönüşerek kullanılığı görüldü. Aynı adın başka bir adda unvan olarak kullanıldığına şahit olundu. Kağanlar Gök Tanrıdan aldıkları “kut” sayesinde hem ülkeyi yönetmişler, hem de kendilerini yüceltici unvanlara layık görülmüşlerdir. Adların insan karakteri ve fiziki görüntüleriyle ilişkili olduğunu, genelde toplumda yönetici, savaşçı kişilerin daha çok unvan taşıdıkları bilgisine ulaşıldı. Siyasi istikrarsızlıkların olduğu dönemlerde halkın, çocuklarına “devleti ve halkı bir araya getirip toparlayan töreyi hâkim kılan” anlamlarında adlar koyduklarına şahit olundu. Özellikle kadınların temiz, iffetli ve soylu sözcükleriyle övülmesi için onlara bu anlamlara gelen sıfatların unvan olarak verildiğine şahit olundu. Kafesoğlu’nun ifade ettiğine göre, Eski Türk halklarında herkesin kadın erkek fark etmeksizin savaşa her an hazır oldukları bilgisine ulaşıldı. Adlardan ve sıfatlardan hareketle o yüzyıllarda halkın hayat görüşü, sosyal yaşantısı, dini inanışları ile ilgili ipuçlarına ulaşıldı.

ABSTRACT

Author : Mehmet Gazi ERGÖREN
University : Kyrgyzstan-Turkey Manas University
Department :Türkoloji
The Nature of The Thesis : Master's Thesis
The Number of Pages : xxxviii+196
Date of Grduation : 06.06.2012
Supervisor : Dr. USEEV Nurdin

THE CULTUREL ANALYSIS OF SOME WORDS IN PROPER NAMES WRITTEN IN OLD TURKIC TEXTS

In this study you'll find the culturel analysis of some words which are in the proper names scanned and created from monuments which are written in Uighur texts and inscriptions written in Göktürk alphabets . We saw that some of the adjectives used over time transformed into particular name. We witnessed the use of the same name as the title of another name. As Kagans received "kut" from Sky God not only directed country but also honored with the honorific titles. We understand that names and physical images of the human character is associated and, the administrator and warrior people carry more titles. We have witnessed that clean, chaste and noble words had been given the women to the praise of them. When you read you'll witness too. We can see that they are always ready for war, regardless of whether men and women in old Turkish countries. We can understand the opinion of the people about life and religious beliefs in those centuries by names that are give.

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	: Мехмет Гази Эргөрен
Университет	: Кыргыз-Түрк Манас университети
Багыты	: Түркология
Иштин сыпаты	: Магистрдик диссертация
Беттердин саны	: xxxviii+196
Бутуру датасы	: 06.06.2012
Илими Жетекчи	: док. Нурдин УСЕЕВ

БАЙЫРКЫ ТҮРКЧӨ ТЕКСТТЕРДЕ УЧУРАГАН ЭНЧИЛҮҮ АТТАРДАГЫ АЙРЫМ СӨЗДӨРДҮН МАДАНИЙ АНАЛИЗИ

Бул илимий изилдөөдө Көктүрк жазма эстеликтеринде жана Байыркы уйгурча тексттерде кездешкен энчилүү аттардагы айрым зат жана сын атоочтор чыгарылып, бул зат жана сын атоочтордун лингвокультурологиялык анализи үстүндө илимий иш жүргүзүлдү. Айрыкча, кээ бир сын атоочтордун бара-бара зат энчилүү атка айланганы байкалды. Бир эле аттын башка атта титул катары колдонулгандыгына күбө болдук. Кагандар «Көк теңирден» алган «куттун» кадыры менен өлкөнү да башкарышкан, ошол эле учурда өзүлөрүн жогорку мартабада көрсөтүүчү титулга ылайык көрүшкөн. Адам аттарындагы сөздөрдүн адамдын кулк-мүнөзү жана физикалык жактан көрүнүшү менен байланыштуу болгондугун, дегеле коомдо башкаруучу, салгылашуучу адамдардын көбүрөөк титулга ээ болгондугу маалым болду.

Саясий туруксуздук өкүм сүргөн учурларда калың эл балдарына «өлкөнү жана элди бириктирген төрө» маанисин берген аттардын бергенине күбө болдук. Өзгөчө, аялдардын таза, акылмандык жана кайрымдуу (тектүү) сөздөрү менен макталуусу үчүн аларга бул маанилерди берген сын атоочтордун титул катары берилгенине күбө болдук. Кафесоглу белгилеп кеткендей, байыркы түрк элдеринде аял, эркек деп айырмаланбастан бүт бардыгы согушка даяр болгондуктары маалым болду. Зат жана сын атоочтор аркылуу ошол кылымдарда элдердин жашоого болгон көз карашы, социалдык жашоосу, диний ишенимдери менен байланыштуу багыт-маалыматтарга ээ болдук.

АННОТАЦИЯ

Автор : Мехмет Гази Эргөрен
Университет : Кыргызско Турецкий Университет «Манас»
Направление : Тюркология
Вид работы : Магистрдик диссертация
Количества страниц : xxxviii+196
Дата окончания : 06.06.2012
Научный руководитель : Др. Усеев Нурдин

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ НЕКОТОРЫХ СЛОВ ВСТРЕЧАЮЩИХСЯ В ДРЕВНЕТЮРКСКИХ СОБСТВЕННЫХ ИМЕНАХ

В этом исследовании были выбраны некоторые слова которые встречались в древнетюркских собственных именах и над этими словами было проведено лингвокультурологическое исследование. Надо отметить то, что в этих текстах некоторые прилагательные со временем преобразовались в имен существительных. Каганы в свое время благодаря Тенгри правили страной, в то же время были удостоены почетными титулами. Имена существительные были связаны с характерами личностей и физическими состояниями человека. Точнее в обществе люди способные правлениям или сражениям были удостоены титулами.

Во время политической нестабильности страны люди детям давали имя означающий: «Глава-объединивший страну и людей». В те времена женщинам были удостоены титулы которые означали похвальные слова с имен прилагательных как чистая, целомудренная и благородная. Как излагал Кафесоглу в древнетюркских народах независимо женщина или мужчина все были наготове сражаться. От имен существительных и прилагательных можно понять мировоззрение народа, их социальную жизнь и о религиозных вероисповеданий.